

ПРОМЕТ ТУРИСТА У БАЊАМА КОПАОНИЧКЕ ПОДГОРИНЕ

TOURIST TURNOVER IN THE SPAS OF THE KOPAONIK PIEDMONT

Горан Бојовић*, Јован Плавша*

РЕЗИМЕ: Предности које се дају Копеонику на пољу развоја туризма у Србији често не подразумевају његове бање. У копаоничкој подгорини, која је богата термалним и термоминералним изворима, лоциране су Јошаничка, Луковска, Пролом и Куршумлијска бања. Сагледавајући туристички промет, као важног чиниоца туристичког развоја сваке бање понаоцоб, рад ће покушати да истражи узроке екстремних разлика међу њима. На крају, компаративна анализа ће указати на међусобне сличности бања, као и на будуће смернице ка повећању броја туриста и продужењу боравка у описаним бањама.

Кључне речи: Бањски туризам, копаоничка подгорина, промет туриста, Јошаничка бања, Луковска бања, Пролом бања, Куршумлијска бања

ABSTRACT: The advantages given to Kopaonik in the field of tourism development in Serbia often do not include its spas. Located in the Kopaonik piedmont, which is rich in thermal and thermo-mineral springs, are the spas of Jošanica, Lukovo, Prolom and Kuršumljia. Looking at the tourist turnover as an important part of the tourist development of each spa, this work will try to examine the causes of the extreme differences among them. In the end, a comparative analysis will point to mutual similarities of the spas, as well as the future guidelines towards the increase of the number of tourists and the prolongation of their stay in the described spas.

Key Words: Spa Tourism, Kopaonik Piedmont, Tourist Turnover, Jošanica Spa, Lukovo Spa, Prolom Spa, Kuršumljia Spa

* Универзитет у Новом Саду, Природно-математички факултет, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Трг Доситеја Обрадовића 3, Нови Сад; www.dgt.uns.ac.rs

УВОД

У првој деценији XIX века, Копаоник је туристичка најпосећенија планина Србије са изразитим акцентом посете туриста у зимском периоду. Изложено је чињенично стање планинског туризма који је вишеструко обимнији од бањског, и ако бање ове регије имају дугу традицију у пружању разноврсних балнеотерапеутских услуга. Јошаничка, Луковска, Пролом и Куршумлијска бања су бање које су смештене у подгорини Копаоника и заједно заузимају простор од око 3.400 km² на коме живи око 110.000 становника.

Све описане бање налазе се у копаоничко – јастребачкој бањској зони и богате су као и цела подгорина Копаоника минералним, термоминералним, гасним и радиоактивним изворима (Станковић С., 2002).

Анализом промета туриста, рад ће покушати да утврди степен искоришћења постојећих смештајних капацитета и укаже на могућност бољег пословања на примеру дисперзије промета са планине према њеним

Карта 1.Туристичка карта Копаоника и бања у окружењу

Map 1 - Tourist Map of Kopaonik and the Spas in its Vicinity

(Извор: Бање Србије, компанија „Новости“ Београд, 2009)

бањама, међу којима је Луковска на надморској висини од 681 m, те је по томе јединствена код нас. Јошаничка бања је на надморској висини од 550 m и позната је по термалној води температуре 78°C по чему је међу првима не само код нас него и у Европи.

Куршумлијска и Пролом бања су хипотерме и хипертерме, дуге традиције, с тим што је Пролом бања на основу броја остварених ноћења туриста (100.522) у 2002. години била на шестом месту у Србији, а Куршумлијска бања је низом субјективних и објективних околности 2006. године затворена.

Табела 1. Међусобна друмска удаљеност туристичког центра Копаоник од бања у његовом окружењу и удаљеност бања

Table 1 - Mutual Road Distances between the Tourist Center of Kopaonik and the Spas in its Vicinity

Релације	km
Копаоник - Јошаничка Бања	24
Копаоник - Блаце - Куршумлијска Бања	101
Копаоник - Мерћез - Куршумлијска Бања	80
Копаоник - Блаце - Пролом Бања	106
Копаоник - Мерћез - Пролом Бања	87
Копаоник - Блаце - Куршумлија - Луковска Бања	123
Копаоник - Мерћез - Луковска Бања	55
Јошаничка Бања - Копаоник - Блаце - Куршумлијска Бања	125
Јошаничка Бања - Копаоник - Блаце - Пролом Бања	130
Јошаничка Бања - Копаоник - Блаце - Луковска Бања	147
Јошаничка Бања - Мерћез - Луковска Бања	78
Пролом Бања - Куршумлија - Луковска Бања	54
Пролом Бања - Куршумлија - Куршумлијска Бања	29
Куршумлијска Бања - Куршумлија - Луковска Бања	47

Извор: Ауто-туристичко-географска карта Србије „МЕРКУР-СВ“, 2008.

ЈОШАНИЧКА БАЊА

Јошаничка Бања (20°45'21" источне географске дужине и 43°23'25" северне географске ширине) простира се на северном и северо-источном делу подгорине Копаоника заузимајући површину од 360 ha. Настала је у долини реке Јошанице и њене притоке Вележнице, односно Самоковске реке. Налази се на надморској висини од 555 m и има све карактеристике планинске бање (Дукић Д., 1980). Од огромног туристичког значаја је путни правац Јошаничка бања – Копаоник, у дужини од 24 km. У балнеолошке сврхе, вода Јошаничке бање се искључиво и раније, као и данас, користила за купање.

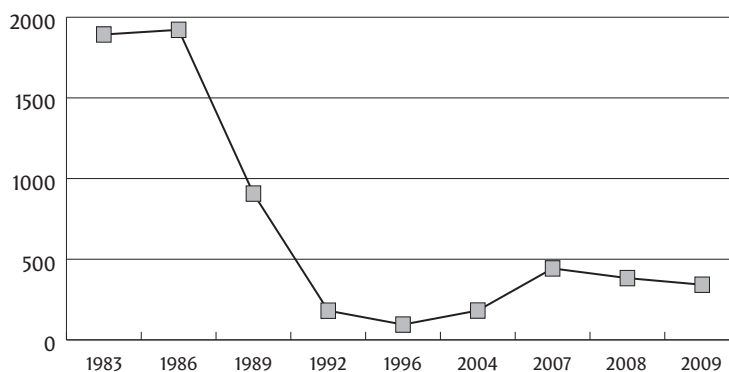
Воде врелих извора (најтоплији је „Главни извор“ са температуром од 78,5°C) бање повољне су за лечења: болести локомоторног апарата, гинеколошких и пробавних обољења, као и код одређених кожних болести. Смештајни капацитети у Јошаничкој бањи, сем модерног хотела „Оаза“ и донекле пар приватних вила, незадовољавају савремене потребе туриста, што директно утиче на њихову посету. Постојањем Турског купатила и изградњом Новог 1935. године, почиње да се приводи намени лечилишна функција Јошаничке бање. Ова бања се од 1936. године налазила на списку 13 туристичких места бањског карактера у Србији, па су те године забележени и први званични подаци о 5.977 ноћења туриста. Непосредно после II Светског рата у бањи је боравило 600 гостију. Године 1974. остварено је 7.070 ноћења, док је 1975. године, бању посетило 3.500 гостију (Марковић Ј., 1980).

Табела 2. Број туриста и ноћења у Јошаничкој бањи за период 1983-2009.

Table 2 - Number of Tourists and Overnights Stays in Jošanica Spa for the Period 1983-2009.

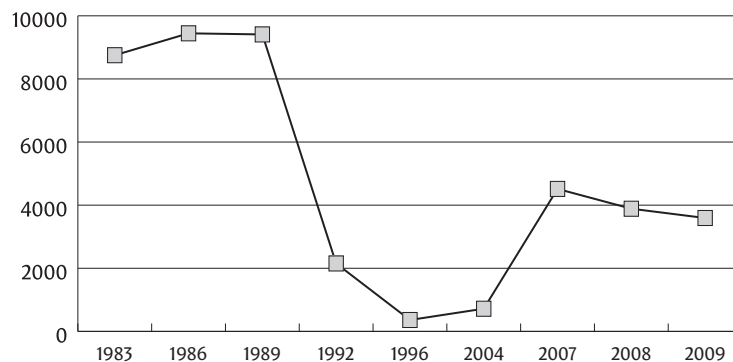
Година	Туристи			Ноћења туриста			Просечан боравак туриста	
	Свега	Домаћи	Страни	Свега	Домаћи	Страни	Домаћи	Страни
1983.	1.893	1863	30	8.751	8.711	40	4,7	1,3
1986.	1.922	1.908	14	9.445	9.431	14	4,9	1
1989.	907	905	2	9.410	9.408	2	10,4	1
1992.	181	181	/	2.152	2.152	/	11,9	/
1996.	95	95	/	361	361	/	3,8	/
2004.	182	182	/	718	718	/	3,9	/
2007.	443	425	18	4515	4299	216	10,1	12,0
2008.	383	383	/	3887	3887	/	10,1	/
2009.	342	342	/	3593	3593	/	10,5	/

Извор: Републички статистички завод Србије; ТО Јошаничка Бања; Подаци са терена.

Графикон 1. Посета туриста у Јошаничкој бањи у периоду 1983-2009.

Chart 1 - Tourist Visits to Jošanica Spa in the Period 1983-2009

Графикон 2. Ноћења туриста у Јошаничкој бањи у периоду 1983-2009.

Chart 2 - Number of Overnight Stays in Jošanica Spa in the Period 1983-2009

Слабу посећеност Јошаничке бање најбоље осликава табела 2 са више аспеката. Мали и неадекватни смештајни капацитети не задовољавају модерну туристичку клијентелу, тако да број туриста и остварени број ноћења је везан за повремене доласке туриста или је разлог попуњеност капацитета на Копаонику у ударним терминима зимске сезоне.

Слика 1. Незавршен хотел у Јошаничкој бањи

Picture 1 - Unfinished hotel in Jošanica spa

(Фото: Горан Војовић; Photo: Goran Vojović)

Бољу посету а посебно ноћење туриста, показује период 2007 – 2009. године нашта је директно утицало отварање хотела „Оаза“ и удобних вила апартаманског типа у центру Бање. Интересантно је да је највећи степен искоришћења смештајних капацитета, за разлику од свих описаних бања, био у зимским месецима, односно исказан је утицај преливањем туриста из центра Копаоника у ударним терминима скијашке сезоне.

ЛУКОВСКА БАЊА

Луковска Бања (21°02'35" источне географске дужине и 43°09'52" северне географске ширине) налази се на источној Топличкој подгорини Копаоника површине 40 ha и надморске висине од 681 m. Смештена у долини Луковске реке а оивичена је са западне и јужне стране Штавском, односно Требињском реком, док је са севера, истока и југа заклоњена Треском (1.439 m), Глоговицом (1.144 m), Сребрницом (1.488 m) и Пилатовицом (1.703 m). Захваљујући експозицији на копаоничкој подгорини, једина своје туристичко – бањске садржаје употпуњава са планинским елементима. Велики и за сада ограничавајући проблем у доласку значајнијег броја туриста у ову младу бању, представља лоше стање саобраћајница и приступних путева. Од магистралног пута Ниш – Приштина (Е-80) удаљена је, преко Куршумлије, 38 km. По броју топлих и минералних извора Луковска бања представља најбогатије извориште Србије, са 25 – 27 l/sek (Група за хидрологију, Рударско-геолошког факултета Београд 1988). Индикативно ове воде благотворно помажу у лечењу болести: локомоторног апарата, гинеколошких и кожних обољења, као и обољења дигестивног тракта.

Слика 2. Хотел “Копаоник”, Луковска бања

Picture 2 - Hotel “Kopaonik”, Lukovska spa

(Извор/Source: www.lukovska.banja.com)

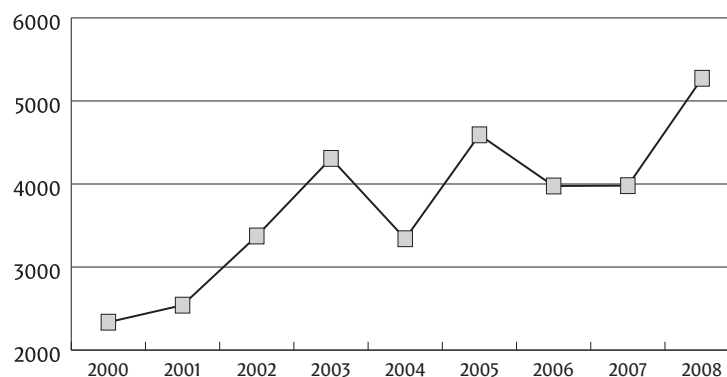
Другачију слику о Луковској бањи доносе њени смештајни капацитети. Модерни и новосаграђени хотели „Копаоник“ и „Јелак“ са својом архитектуром, се у потпуности амбијентално уклапају у ово подкопаоничко бањско и ваздушно лечилиште, омогућавајући својим бројним садржајима пријатан боравак туристима. Нема података о званично првим посетама када су шездесетих година XX века у приватним смештајима боравили гости из Куршумлије, Прокупља и Ниша. Број туриста у хотелу „Копаоник“ и новосаграђеном хотелу „Јелак“ (2009), који чине 85% свих смештајних капацитета Луковске бање, из године у годину је у сталном порасту.

Табела 3. Број туриста и ноћења у Луковској бањи за период 2000-2008.

Table 3 - Number of Tourists and Overnight Stays in Lukovo Spa for the Period 2000-2008

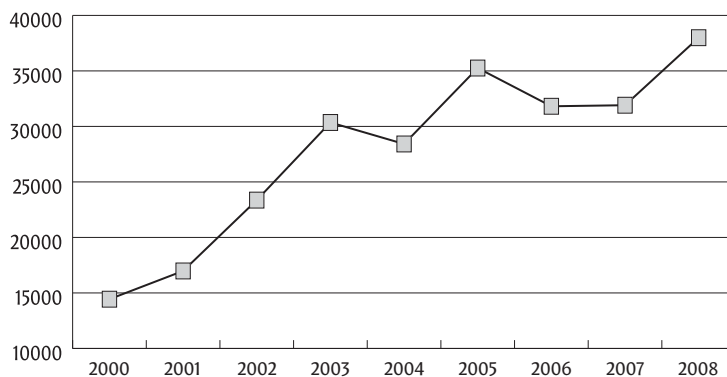
Година	Туристи			Ноћења туриста			Просечан боравак туриста	
	Свега	Домаћи	Страни	Свега	Домаћи	Страни	Домаћи	Страни
2000.	2.336	2.336	/	14.437	14.437	/	6,2	/
2001.	2.541	2.541	/	16.980	16.980	/	6,7	/
2002.	3.374	3.374	/	23.362	23.362	/	6,9	/
2003.	4.308	4.308	/	30.354	30.354	/	7,0	/
2004.	3.341	3.341	/	28.418	28.418	/	8,5	/
2005.	4.592	4.592	/	35.259	35.259	/	7,6	/
2006.	3.976	3.963	13	31.814	31.747	67	8,0	5,1
2007.	3.980	3.957	23	31.909	31.768	141	8,0	6,1
2008.	5.273	5.137	136	37.992	36.790	1.202	7,4	8,8

Урађено на основу података: Хотел „Копаоник“, 2009.

Графикон 3. Број туриста Луковској бањи за период 2000-2008.

Chart 3 - Number of Tourists in Lukovo Spa for the Period 2000-2008

Графикон 4. Ноћења туриста у Луковској бањи за период 2000-2008.

Chart 4 - Number of Overnight Stays in Lukovo Spa for the Period 2000-2008

Туристи све чешће посећују Луковску бању, не у драстично великом броју, али зато је њихов број у континуираном порасту. Табела 3 указује да овакав пораст је нарочито евидентан код домаћих туриста чији је број у 2008. години нарастао на 5.137, остварујући уједно рекордних 36.790 ноћења.

Број страних туриста је још увек занемарљив, али ће они бити резултат организованог рада, добре туристичке рекламе и промоција, нарочито на сајамским манифестацијама.

Промет туриста и број ноћења су у сталном порасту зато у табели 4 је сагледана 2003. година када су се већ могли сумирати резултати трогодишњег рада, као и 2008. година кроз сумирање развојног петогодишњег плана.

Табела 4. Месечни број туриста и ноћења у Луковској бањи за 2003. и 2008. годину.

Table 4 - Monthly Number of Tourists and Overnight Stays in Lukovo Spa for Years 2003. and 2008.

		Ј	Ф	М	А	М	Ј	Ј	А	С	О	Н	Д	Г
2003	Туристи	167	301	164	327	473	509	492	467	368	322	112	310	4.012
	Ноћења	1.117	2.017	694	2.151	3.496	3.995	4.428	3.815	3.175	2.680	663	2.123	30.354
2008	Туристи	642	211	232	380	622	404	510	499	446	442	403	482	5.273
	Ноћења	3.257	1.504	1.603	2.515	3.617	3.870	4.089	4.013	3.900	4.083	3.074	2.467	37.992

Урађено на основу података: Хотел „Копанник“, 2009.

Приметно је такође да су летњи месеци и топло време примарно утицали на увећање туристичке посете бањи уз искоришћеност капацитета од 69,3% (2003) односно од 31,7% (2008). Минималну посећеност Луковска бања има у месецима март, април и мај и то у дужем низу праћења а искоришћеност капацитета се у тим месецима креће од 2%— 10%. Индикативно је повећање броја туриста и ноћења у зимским месецима што је добар показатељ првенствено залагања туристичких радника као и удобност и прилагођеност у овом случају основних смештајних капацитета. У последњих неколико година већину туриста у зимском периоду чине деца предшколског и школског узраста са организованим доласцима.

ПРОЛОМ БАЊА

Пролом Бања (21°25'30" источне географске дужине и 43°02'40" северне географске ширине) лежи на 598 m надморске висине, у ширем појасу југоисточне подгорине Копаоника на површини од 60 ha. Са северне и североисточне стране окружује је Соколовица (1.050 m), а са југа падине Радан планине (1.409 m). Од свих бања подкопаоничког региона, Пролом Бања је најбрже и највише напредовала у многим туристичким аспектима, а нарочито захваљујући доброј саобраћајној повезаности. Модерном друмском саобраћајницом дужине 10 km (II категорије) врло брзо се стиже од магистралног пута Ниш – Приштина (Е-80) до центра бањског насеља. Све термалне воде Пролом бање су слично хемијског и гасног састава. То су азотне, средње алкалне (рН 8,4), ниско минерализоване (337–441 mg/l), натријум хидрокарбонатне, силицијумске хипотерме. Са температурама 26 -34°С воде Пролом бање омогућавају широке индикативне методе у лечењу бубрега и мокраћних путева, органа за варење, болести коже, као и болести периферних крвних судова.

Дуга традиција у прижању услуга утицала је на развој модерних и садржанима богатих смештајних капацитета. Хотели „Радан“ и „Гаретов конак“ као и мотел „Рударе“ поседују 248 соба и апартмана, са 539 лежаја а у њиховим ресторанима може се сместити преко 1.000 гостију.

Бројни случајеви побољшања здравственог стања и излечења пацијената били су основ многих пионирских туристичких активности у прошлости везаних за Пролом Бању. Са развојем инфраструктуре, посебно задовољавајућом издашношћу термалних извора и удобним смештајним капацитетима промет туриста ове бање је из године у годину значајно растао.

Табела 5. Број туриста и ноћења у хотелу „Радан“ за период 2000-2009.

Table 5 - Number of Tourists and Overnight Stays in Hotel "Radan" for the Period 2000-2009

Година	Туристи			Ноћења туриста			Просечан боравак туриста	
	Свега	Домаћи	Страни	Свега	Домаћи	Страни	Домаћи	Страни
2000.	8.448	8.434	14	66.312	66.211	101	7,8	7,2
2001.	7.106	7.098	8	59.963	59.911	52	8,4	6,5
2002.	11.244	11.230	14	87.385	87.270	115	7,8	8,2
2003.	9.952	9.942	10	65.260	65.190	70	6,5	7,0
2004.	9.501	9.496	5	69.492	69.450	42	7,3	8,4
2005.	9.701	9.681	20	72.497	72.350	147	7,4	7,3
2006.	10.172	10.066	106	70.838	70.255	583	7,0	5,5
2007.	9.197	9.045	152	62.367	61.745	622	6,8	4,1
2008.	13.462	13.215	247	78.981	77.066	1.915	5,8	7,7
2009.	12.912	12.298	614	68.390	64.688	3.702	5,2	6,0

Извор: Подаци хотела „Радан“, 2010.

Из табела, 5 и 6, сагледа се како основни смештајни капацитети утичу на укупан промет туриста у бањи. Врло озбиљном понудом садржај, како лечилишних, рекреативно-излетничких и донекле спортских хотел Радан је успео да 2002. године привуче 90%, а 2007. године 86% туриста Пролом бање. Овај проценат је нешто мањи када су у питању ноћења туриста, јер приватни сектор бележи дуже боравке гостију.

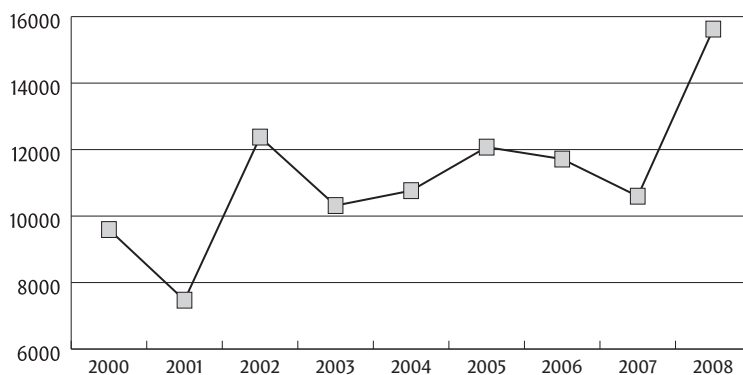
Табела 6. Број туриста и ноћења у Пролом бањи за период 2000-2008.

Table 6 - Number of Tourists and Overnight Stays in Prolom Spa for the Period 2000-2008

Година	Туристи			Ноћења туриста			Просечан боравак туриста	
	Свега	Домаћи	Страни	Свега	Домаћи	Страни	Домаћи	Страни
2000.	9.595	9.583	12	78.190	78.137	53	8,2	4,4
2001.	7.470	7.462	8	64.148	64.069	79	8,6	9,9
2002.	12.376	12.335	46	100.522	100.286	236	8,1	5,1
2003.	10.317	10.216	101	79.477	79.071	406	8,1	4,0
2004.	10.765	10.758	7	78.757	78.692	65	7,3	9,3
2005.	12.074	12.053	21	80.341	80.191	150	6,7	7,1
2006.	11.715	11.706	9	76.119	76.031	88	6,5	9,8
2007.	10.598	10.459	139	64.178	63.614	564	6,1	4,1
2008.	15.625	15.493	132	80.128	79.486	480	5,1	3,6

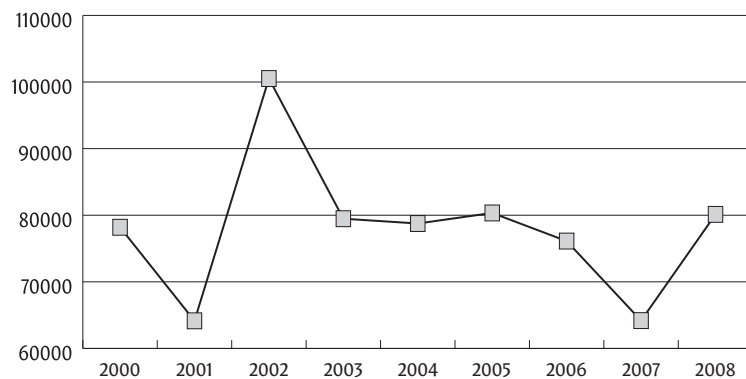
Извор: Републички статистички завод Србије

Интересантно је погледати и како су се кретале месечне посете туриста у Пролом бањи за рекордну 2002. годину (Табела 7).

Графикон 5. Број туриста у Пролом бањи у периоду 2000-2008.

Chart 5 - Number of Tourists in Prolom Spa in the Period 2000-2008

Графикон 6. Ноћења туриста у Пролом бањи у периоду 2000-2008.

Chart 6 - Number of Tourists in Prolom Spa in the Period 2000-2008

Табела 7. Број туриста и ноћења у Пролом бањи за 2002. годину.

Table 7 - Number of Tourists and Overnight Stays in Prolom Spa for Year 2002.

	Ј	Ф	М	А	М	Ј	Ј	А	С	О	Н	Д	Г
турист	36	224	1.021	989	942	1.334	1.276	1.466	1.533	1.410	1.279	866	12.376
ноћења	231	1.789	6.859	5.328	5.658	10.739	11.973	13.536	14.833	13.381	10.412	5.753	100.522

Урађено према податцима са терена

Приметан је највећи број туриста и ноћења у летњим месецима, јер су садржаји Пролом бање управо тако и сконцентрисани.

Могућност у продужавању туристичке сезоне мања је у пролећним месецима а већа попуњеност и продужени боравак је у јесењим.

Слика 3. Хотел „Радан“

Picture 3 – Hotel “Radan”

(Извор/Source: www.kursumlija.org)

КУРШУМЛИЈСКА БАЊА

Куршумлијска Бања (21°15'40", источне географске дужине и 43°03'20" северне географске ширине) налази се на крајњим југоисточним падинама Копаоника, у долини реке Бањске на 440 m надморске висине. Бања са површином од 44,53 ha, смештена је у котлини, коју окружују висови Тршевина (645 m), Галимач (815 m), Црна чука (889 m), Крш (636 m), Здравкова чука (695 m), Гудалиште (737 m), Паламарски врх (785 m), Војнићка коса (721 m) и Лаков брег (692 m).

Својом близином магистралном путу (Е-80) Ниш – Приштина (13 km) и близином Куршумлије (11 km), Куршумлијска бања је умногоме приступачна туристима, који желе да је посете.

Воде лековитих извора су сумповито – алкално киселог порекла, температуре од 14°C до 69°C, које помажу у лечењу болести локомоторног система, гинеколошких и неуролошких обољења, као и болести метаболизма. Окосницу здравствене и туристичке понуде бање представља Завод за превенцију инвалидности и рехабилитацију “Жубор”.

Прве белешке о боравку туриста у Куршумлијској бањи срећу се крајем XIX века. Ђокић У. (1885) и Каниц Ф. (1889) бораве у бањи, али не износе податке о смештају, броју и ноћењу туриста.

Прва званична листа посетилаца – пацијената направљена је 1930. године на основу пријава локалном лекару, који је евидентирао 779 болесника, њих 120 је избегло преглед, а 120 је само краће боравило у бањи. До Другог светског рата број посетилаца је остао скоро исти с тим што је 1936. забележена највећа посета од 844 госта од којих је лекар прегледао 460 болесника. У лекарском дневнику из те године, забележено је да је пацијената из Београда

Слика 4. Завод за превенцију инвалидности и рехабилитацију „Жубор”

Picture 4 - Institute for the Prevention of Disability and Rehabilitation “Žubor”

(Фото: Горан Бојовић; Photo: Goran Bojović)

било 70, Приштине 54, Прокупља 51, Ниша 39, Куршумлије 32 и Лесковца 29 (Мађејка М. и Танасковић Р., 2008).

Послератни период карактерише незаинтересованост структура за улагање у смештајну инфраструктуру бање, а минимална улагања у реконструкцију и модернизовање постојећих. Временско раздобље од скоро 40 година, доноси уједначен број гостију (који се креће од 2.000 до 2.500), и ноћења (у просеку 20.000). Изградњом и отпочињањем са радом 1982. године рехабилитациони завод „Жубор” је вишеструко омасовио туристичку понуду Куршумлијске бање па су у предстојеће две деценије посете и ноћења туриста у просеку били три пута већи.

НАТО бомбардовање је 1999. године великим делом и дуготрајно утицао на каснија туристичка кретања ка овој бањи. У бомбардовању је оштећен део хотела “Жубор”, а поједини објекти у бањи су трајно или делимично уништени.

Као што се види из табеле 8, треба поменути 1990. годину када је остварена рекордна посета (7.756) „стварних” туриста и са оствареним максималним бројем ноћења од 83.853.

Табела 8. Број туриста и ноћења у Куршумлијској бањи за период 1999-2004.

Table 8 - Number of Tourists and Overnight Stays in Kuršumljija Spa for the Period 1999-2004

Година	Туристи	Ноћења	Број лежаја	Просечан боравак	Степен искоришћености
1990.	7756	83858	448	10,9	51,2
1995.	5237	46519	433	8,8	29,4
1996.	5637	50534	433	8,9	31,8
1997.	4509	37459	433	8,3	23,7
1998.	6105	49348	433	8,1	31,2
1999.	3391	22404	369	6,6	15,5
2000.	4121	35028	369	8,5	24,1
2001.	2013	15880	369	7,9	10,9
2002.	1852	71490	369	38,6	49,4
2003.	1853	80904	369	48,1	55,9
2004. ¹	8592	103651	369	12,1	> 0,76

Извор: Вукоичић Д., 2008.

¹ Број туриста који су упражњавали терапије у Заводу и чији је основни мотив био здравствене природе у 2004. години био је 811 и они су остварили 6.626 ноћења са просечном дужином времена 8,2 дана

Да би се ублажили лоши ефекти ратних разарања и каснији смештај расељених лица са простора Косова и Метохије који су били смештени у бањским објектима дужи низ година, управа Куршумлијске бање склапа уговор са министарством унутрашњих послова 2002. године. Обука полицајаца, смештених у хотелу „Жубор“ довела је до рекордне посећености у 2004. години са 103.651 ноћењем, где су незнатан део чинили гости – чланови породица у краткорочним посетама.

Табела 9. Месечни и годишњи број туриста и ноћења у Куршумлијској бањи за 2001. годину
 Table 9 - Monthly and Yearly Number of Tourists and Overnight Stays in Kuršumlija Spa for Year 2001.

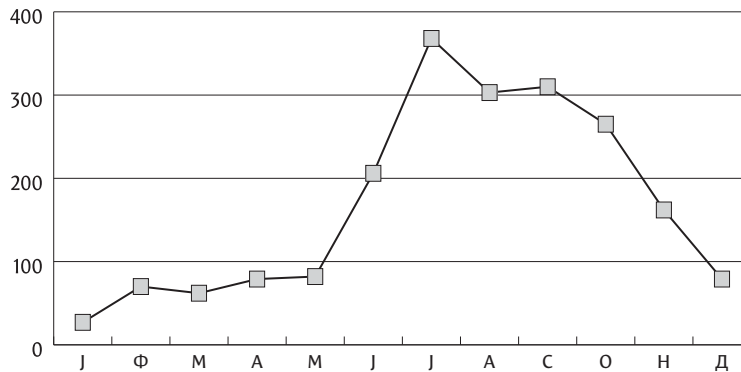
	Ј	Ф	М	А	М	Ј	Ј	А	С	О	Н	Д	Г
Туристи	27	70	62	79	82	206	368	303	310	265	162	79	2.013
Ноћења	212	551	449	546	574	1.524	2.778	2.321	2.922	2.095	1.281	627	15.880

Извор: Вукоичић Д., 2008

Месеци у којима је најзаступљенија посета туриста и ноћења су јул, август и септембар, што је и за очекивати јер су сви садржаји у бањи везани за хотелску лечилишно-здравствену функцију, мада би због удобности смештаја, хотел могао да прими госте и у зимском периоду.

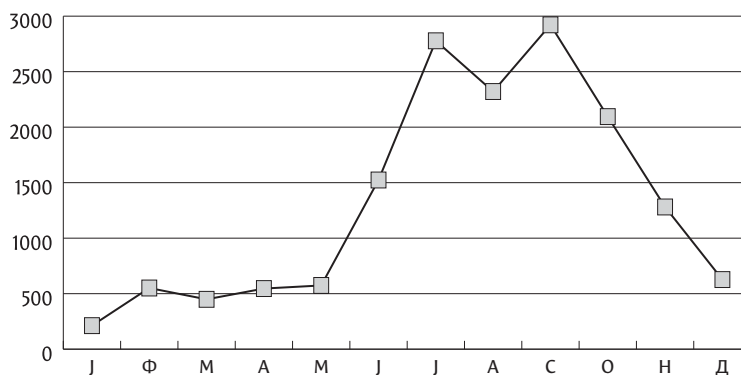
Смештајни капацитети и садржаји Куршумлијске бање врло ретко су заинтересовали стране госте, тако да је и њихова посета статистички занемарљива.

Разлога за овако свеобухватно лоше резултате свакако има много и они су довели бању до затварања (хотела/завода „Жубор“) почетком 2006. године.

Графикон 7. Број туриста по месецима у Куршумлијској бањи за 2001.

Chart 7 - Number of Tourists by Month in Kuršumlija Spa for Year 2001

Графикон 8. Ноћења туриста по месецима у Куршумлијској бањи за 2001.

Chart 8 - Overnight Stays by Month in Kuršumlija Spa for Year 2001

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА ТУРИСТИЧКОГ ПРОМЕТА У БАЊАМА

Описане бање, сем главног заједничког именитеља Копаоника, имају много сличности, али и разноликости које су утицале и данас утичу на бројне аспекте њиховог развоја. Ни туристички промет није изузетак, а као узорак за истраживање овог домена сагледаће се његово стање у 2008. години.

Републику Србију је 2008. године посетило 2.266.166 туриста (1.619.672 домаћих, и 646.494 страних), који су остварили 7.334.106 ноћења (5.935.219 домаћи, 1.398.887 страни).

У истој 2008. години, бањска места Србије, која су располагала са укупно 34.589 лежаја, посетило је 366.098 туриста, остваривши 2.367.730 ноћења. Описане бање, Јошаничка, Луковска и Пролом, су 2008. годину завршиле са посетом од 21.251 туристе и оствареним бројем ноћења од 122.007, уз напомену да су у оквиру смештајних капацитета располагале са 1.246 лежаја.

Куршумлијска бања је имала велики број предуслова за сигуран и несметан развој. Дуга традиција у пружању балнеолошких услуга, богатство термо-минералним изворима, близина пута Ниш – Приштина (Е-80) и градског насеља Куршумлија, као и најкомплетнији тарапеутско – рекреативни садржаји у склопу модерног хотела, а касније завода „Жубор“ отвореног још 1982. године, нису биле довољно јака основа да ова бања постане и остане познато бањско лечилиште.

Ратна разарања с краја XX века и близина границе са Косовом и Метохијом са једне стране, и лоша организација и несналажљивост руководећих структура са друге стране, су у тешким условима за туризам, довела до постепеног смањења броја туриста у Куршумлијског бањи и на крају, 2006. и до њеног затварања.

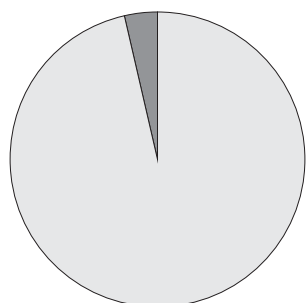
Табела 10. Лежаји, број туриста и ноћења са степеном искоришћења у Копаоничкој регији за 2008.

Table 10 - Beds, Number of Tourists and Overnight Stays with the Degree of Use in the Kopaonik Region for Year 2008

Место / центар	Лежаји	Туристи	Ноћења туриста	Искоришћеност капацитета %
Јошаничка бања	113	383	3.887	9,3
Луковска бања	507	5.243	37.992	20,5
Пролом бања	626	15.625	80.128	34,8
Куршумлијска б.	/	/	/	/
Укупно	1.246	21.251	122.007	26,8

Урађено према подацима: Републички статистички завод Србије; ТО Куршумлија; ТО Јошаничка бања

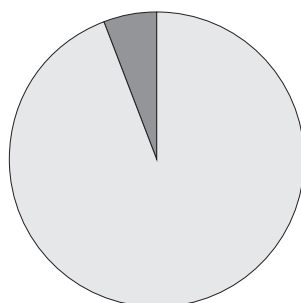
У повољнијој ситуацији од Куршумлијске бање налази се Јошаничка бања. Од свих описаних бања, најдужу традицију а свакако најбоље истражену и највише публиковану прошлост, има Јошаничка бања. Врло добра саобраћајна повезаност Ибарском магистралом, сем у делу транзитног туризма, није

■ Описане бање – 3,6%
□ Остале бање – 96,4%

Графикон 9. Смеш. кап. у бањама Србије у односу на опис. бање

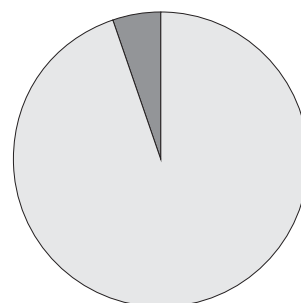
Chart 9 - Accommodation Capacity in Spas of Serbia Compared to the Described Spas

■ Описане бање – 5,8%
□ Остале бање – 94,2%

Графикон 10. Посета туриста у бањама Србије у односу на опис. бање

Chart 10 - Tourist Visits in Spas of Serbia Compared to the Described Spas

■ Описане бање – 5,1%
□ Остале бање – 94,9%

Графикон 11: Ноћење тур. у бањама Србије у односу на опис. бање

Chart 11 - Overnight Stays in Spas Compared to the Described Spas.

најбоље искоришћена за повећање посете туриста овој бањи. Горе наведени подаци и табела број 10 везани за смештајне капацитете у описаним бањама, директно указују да нема туризма без модерних и савремено опремљених хотела. Нажалост у Јошаничкој бањи среће се случај модерног здања хотела са бројним садржајима који се гради још од 1978. године. Малу посету туриста, Јошаничка бања, има првенствено захваљујући неадекватном смештајним капацитетима али и недовољно развијеним лечилишно-терапеутским садржајима. У Јошаничкој бањи, такође је приметан неактиван рад туристичке организације, што се нарочито односи на праћење туристичког промета и ажурирање терапеутско–балнеолошке евиденције.

Подаци из табеле 10 потврђују специфичности сваке бање понаособ, што резултира посетом и боравком туриста у њима.

Најмлађа од свих описаних бања је Луковска бања. Акутни проблеми су инфраструктурна опремљеност и саобраћајна повезаност. Планински карактер источне експозиције копаоничке подгорине и надморска висина од 681 m, омогућиле су јој развој зимског туризма, повезујући готово целогодишњу посету туриста различитог старосног доба, што нема ниједна од описаних, као ни осталих бања Србије. Луковска бања са 5.273 туриста и 37.992 остварена ноћења у 2008. години уз 7,2 дана просечног боравка и 31,7% искоришћености основних смештајних капацитета, јасно показује своје квалитете тражећи своје место на туристичком врху бањских лечилишта. Посебно охрабрује туристичке раднике а.д. „Планинке“, у чијем саставу се налази Луковска бања, чињеница да је посета туриста у односу на 2007. годину увећана за 32,5%. Нови и модерни хотели у Луковској бањи са многобројним садржајима уз природне туристичке потенцијале гарантује овој бањи сигурну и бољу будућност.

Пролом бања најмање осећа утицај туристичких кретања са Копаоника. Велики број лежаја удобних смештајних капацитета, висок степен њиховог искоришћења, као и знатна посета туриста, основне су карактеристике ове бање познате по лековитој води. Посебно треба истаћи искусну и добро организовану туристичку организацију која у свом раду користи искуства иностраних, високо развијених, бањско – рекреативних лечилишта. Пролом бања је најпосећенија од свих описаних бања. Са већ надалеко чувеном лековитом водом и модерним смештајним капацитетима омогућава туристичкој клијентели комплетну здравствено-лечилишну функцију, па с тога не чуди да је у 2008. години имала посету од 15.625 туриста, односно увећање од скоро 50% у односу на 2007. годину. Најважнију улогу у организационом делу има а.д. „Планинка“ из Куршумлије, у чијем се саставу бања налази.

Туристичка вредност „Ђавоља варош“ која се налази на западном делу Топличке котлине, комплементира са Копаоником и свим бањама ове планинско – бањске регије. Чињеница да је природни феномен – ново светско чудо Ђавољу варош 2009. године видело више од 60.000 људи, покренула је читав низ активности. У последњих годину дана Ђавоља варош је добила новоасвалтирани пут, ноћно осветљење, паркинг, тоалет, возић, стручне водиче и све што чини једно популарно туристичко одређиште. Конкретне кораке су предузели туристички посленици Пролом бање, на челу са туризмологом Радованом Танасковићем, прожимајући заједнички интерес два локалитета бољом понудом и обogaћењем постојећих садржаја који ће се сигурно одразити на туристички промет обострано, квалитативно и квантитативно.

ЗАКЉУЧАК

Описане бање копаоничке подгорине, са свим својим особеностима и специфичностима, доказују неке основне постулате у развоју бањских и климатолошких лечилишта. Недовољним се сматра сваки појединачни елемент који утиче на туристички промет, безобзира да ли то био положај, надморска висина, саобраћајна повезаност, близина великих туристичких центара или пак су то субјективни предуслови. Пример који се среће у овој планинско – бањској регији, може послужити као књишки приказ малог простора на којем од четири бање (Јошаничка, Луковска, Пролом и Куршумлијска бања) једне стагнирају, неке пропадају, док се друге позиционирају по угледу на бројне светске бање. Ниједна од описаних бања не улази у десет најпосећенијих бања Србије, али континуитет и проширење садржаја ће сигурно то омогућити Пролом, па и Луковској бањи.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бојовић, Г., (2011): Комплементарност планинског и бањског туризма на Копаонику, Докторска дисертација у рукопису, Департман за географију, туризам и хотелијерство, НовиСад.

2. Вукоичић, Д., (2008): Бањски туризам у функцији развоја општине Куршумлија, СГД, Београд.
3. Дукић, Д., (1980): Клима и воде Јошаничке бање и њене околине, Зборник радова Гео. Инст. ПМФ-а, свеска XXVII, Београд.
4. Костић, М., (1962): Куршумлијска бања, Гласник СГД, св. XLII, бр. 1, Београд.
5. Марковић. Ј., (1980): Бањске зоне у Југославији, Зборник радова Географски институт ПМФ-а, свеска XX, Београд.
6. Мађејка, М., и Танасковић, Р., (2008): Општина Куршумлија – туристичка монографија и водич, Туристичка организација Куршумлија, Куршумлија.
7. Станковић, М. С., (2003): Туризам, заштита и валоризација, СГД, Београд.
8. Станковић, М.С., (2002): Туризам Србије, СГД, Београд.
9. Степановић, Ж., (1981): Туристичке могућности општине Рашка. Рашка.
10. Подаци добијени у туристичкој организацији Куршумлија, 2009.
11. Подаци добијени у а.д. Планинка Куршумлија. Куршумлија, 2009.
12. Подаци добијени у управи хотела „Копаоник“. Луковска бања, 2009.
13. Подаци добијени у управа хотела „Радан“. Пролом Бања, 2010.